

VERSLAG: Derde bijeenkomst focusgroep Festivals

voorbereiding meerjarige subsidieregeling 2021-2024

Datum: dinsdag 4 juni 2019, 14.00 uur - 16.30 uur

Host: Dennis Stam, adjunct-directeur

Notulist: Senne Vercouteren, projectsecretaris

Aanwezig:

Suzy Blok (Moving Futures), Mark Hospers (Explore the North), Jeltsje In der Rieden (SPRING), Kelly Leeuwis (Motel Mozaïque), Marc Maris (Jonge Harten), Frederieke Vermeulen (Garage TDI/Art of Wonder), Natasja van 't Westende (Dancing on the Edge), Andrea van Wingerden (Festival Cement)

Jan Sprengers, secretaris Programmering en Internationalisering; Marianne van de Velde, beleidsadviseur (Fonds Podiumkunsten)

Afwezig:

Anjo de Bont (Deventer op Stelten), Tamar Brüggemann (Wonderfeel), Johan Gijsen (Le Guess Who), Masja Schimscheimer (De Vorstin), Aukje Verhoog (Amsterdam Fringe)

Doel bijeenkomst: "Wat zouden we moeten afspreken met aanvragers die subsidie krijgen?". In deze laatste bijeenkomst verkennen we hoe het Fonds subsidiebedragen kan bepalen en welke concrete afspraken daarbij horen.

///

Inleiding:

Dennis Stam introduceert de dilemma's van vandaag en kondigt aan dat Henriëtte Post aan het einde aanschuift voor een afsluitend woord.

Dilemma 1: Hoe zou het subsidiebedrag bepaald moeten worden: heel precies afgestemd op de behoefte van de aanvrager of juist wat grofmaziger?

Dilemma 2: Minder subsidie, minder... Meer subsidie, meer...

Dilemma 3: Welke relatie tussen eigen inkomsten en subsidie is gewenst?

DILEMMA 1: Hoe zou het subsidiebedrag bepaald moeten worden: heel precies afgestemd op de behoefte van de aanvrager of juist wat grofmaziger?

Dennis Stam licht het dilemma toe. Achtergrond van deze vraag is dat de huidige regeling voor producerende instellingen zeer fijnmazig is, waarbij het bedrag precies is afgestemd op het aantal speelbeurten per jaar. Bij de festivals is het systeem juist zeer grofmazig, met twee bedragen – één voor kleine en één voor grote festivals. De vraag is dus: wat is beter? Grote blokken of afgestemd op wat je als festival doet?

Andrea van Wingerden trapt af. Zij neigt naar een nauwer afgestemd bedrag, omdat er grote verschillen zijn tussen het ene en het andere festival. Er is in die context, ook tijdens de vorige bijeenkomsten, vaak gesproken over een behoefte aan maatwerk. Dan volgt logischerwijs dat dat ook geldt voor de hoogte van het subsidiebedrag dat je aanvraagt. Voor Festival Cement zou dat bijvoorbeeld inhouden dat zij aanvragen voor een combinatie van presenteren en produceren. Nu heeft Cement een coproductietoeslag die totaal niet representatief is voor het aandeel dat coproduceren heeft in de begroting, aldus Van Wingerden.

Zo gaat het gesprek vrijwel direct richting de verschillende functies van festivals. Natasja van 't Westende merkt op dat het antwoord op de vraag afhangt van de kaders waarbinnen je werkt. Ieder festival heeft een andere opzet, en daardoor kan een zeer precieze afstemming over prestaties, net als bij de producerende instellingen, ook beperkend werken – zeker als het over vier jaar gaat. Zo pleit zij voor de mogelijkheid tot tussentijds bijstellen van de overeenkomst tussen Fonds en aanvrager. Je wilt als festival ruimte behouden om je aan te passen aan de omstandigheden.

Natasja van 't Westende, Dancing on the Edge: "Meer maatwerk is bij festivals lastiger vanwege de veelheid aan functies. De praktijk is sowieso diffuser dan alleen het presenteren van voorstellingen. Meer maatwerk ja, maar niet te precies. Er kunnen ook gradaties in zitten."

Mark Hospers wijst naar de instellingssubsidie van langer geleden, vóór 2009. Toen werd subsidie verstrekt op basis van een door de aanvrager aangetoonde behoefte, een exploitatietekort. Dat werd aangevuld door het Rijk. Het tekort kwam tot stand in afstemming met wat er uit de markt werd gehaald en wat lokale overheden bij konden dragen. Dat was veel meer maatwerk dan in de huidige situatie.

Dennis Stam licht toe dat van tekortsubsidie is afgestapt, onder meer omdat op elkaar gelijkende organisaties zeer verschillende bedragen vroegen. Ten tijde van de bezuinigingen was dat niet meer goed uit te leggen. Bovendien was het budget krappier en moest er dus ook een maximaal bedrag ingesteld worden. De grove verdeling in de huidige systematiek voor festivals komt hieruit voort: een jaarlijks bedrag van 125.000 euro voor kleine festivals en 250.000 euro voor grote. Maar de vraag die op tafel ligt, is: wat verwachten de festivals nu van het Fonds?

Vanuit de Verenigde Podiumkunstenfestivals stelt Mark Hospers een bandbreedte voor van tussen de 75.000 euro en 750.000 euro per jaar voor alle festivals, ook die nu in de BIS zitten. Dat is dus een lager startbedrag dan de 125.000 euro voor de kleine categorie nu. Hospers verbindt dat aan wat eerder in de bijeenkomsten is gezegd, namelijk dat ook een klein bedrag van het Fonds deuren opent op andere plekken omdat het als een keurmerk wordt beschouwd en dat de meerjarigheid soms belangrijker is dan de hoogte van het bedrag. Instellingssubsidie is wat hem betreft de meest passende vorm, zodat rekening gehouden kan worden met de diversiteit aan festivals.

Mark Hospers, Explore the North: "Soms lijken festivals op elkaar in bijvoorbeeld duur en profiel, maar het kan veel uitmaken in welke regio je zit – de ene provincie draagt wel bij, de andere niet – of hoe duur je huurt. Er zijn zo veel factoren die kunnen meewegen. Twee festivals die ogenschijnlijk gelijk zijn kunnen dus een heel andere behoefte hebben."

In het verlengde van de discussie over instellingssubsidie wordt opgemerkt dat financiers eigenlijk nooit expliciet willen betalen voor overheadkosten en goede organisatie, maar alleen voor de activiteiten zelf. Dat creëert in theorie een tekort. En het vormt een probleem bij het hanteren van de Fair Practice Code. De subsidie van het Fonds is niet geormerkt voor programmering of activiteiten, licht Dennis Stam toe.

Frederieke Vermeulen vraagt zich af of dit ook gaat om inzicht bij de fondsen in het werk dat in een festival gaat zitten. Voor Mark Hospers betekent het dat de subsidiënt verantwoordelijkheid neemt voor de organisaties die hij ondersteunt, dus ook op het gebied van fair practice en duurzaamheid. Het is te kort door de bocht om ondersteuning alleen maar toe te spitsen op output. Natasja van 't Westende voegt daar continuïteit aan toe: het is ingewikkeld om steeds pas mensen aan te kunnen nemen op het moment dat je zekerheid hebt over een subsidie.

Het gesprek vervolgt over ambities en haalbaarheid. Met het dilemma in het achterhoofd gaat het over beginnende festivals, die het in de eerste fase van hun bestaan soms helemaal zonder het personeel te betalen moeten doen. Idealisme speelt hierbij volgens de groep een grote rol. Er komt echter een moment dat je keuzes moet gaan maken, omdat onderbetaling van betrokkenen niet eeuwig door kan gaan.

Andrea van Wingerden, Festival Cement: "Als wij niet gehonoreerd worden in de volgende periode gaan wij volstrekt terug naar de tekentafel."

Natasja van 't Westende vult aan dat financiers ook kijken naar wat je in het verleden hebt gepresteerd. Je wordt dan geacht om aan die standaarden te voldoen, terwijl je wensen en ambities misschien wel zijn veranderd. Zij oppert dat het goed zou zijn als er flexibiliteit wordt ingebouwd in het systeem, zodat je kunt bijsturen in je activiteiten. Eén jaar minder doen bijvoorbeeld, en één jaar meer, zonder dat je daarop wordt afgerekend. Suzy Blok vat samen dat de regeling in feite grofmazig zou moeten zijn binnen bepaalde kaders, zodat een festival kan inspelen op verschillende bewegingen door de jaren heen.

DILEMMA 2: Minder subsidie, minder... Meer subsidie, meer...

De discussie vloeit naadloos voort in het volgende dilemma. Het gaat over wederzijdse verwachtingen: wat staat tegenover een lager of hoger subsidiebedrag? Wat is de beste schakel tussen het bedrag en de activiteiten? Nog los van hoeveel geld er uiteindelijk te verdelen blijkt.

In het huidige systeem is er een onderscheid tussen klein/middelgroot en groot. Een groot festival kenmerkt zich door meer dan honderd uitvoeringen én ofwel meer dan één miljoen euro omzet ofwel langer dan zeven dagen. Kleine/middelgrote festivals zijn dus de festivals die hieraan niet voldoen. De vereiste eigeninkomstenquote voor kleine/middelgrote festivals is 25 procent en voor grote festivals 50 procent. Zo wordt getracht mee te bewegen met schaalgrootte, eigen verdienvermogen en publieksbereik.

De aanwezigen zijn het eens dat ieder festival, in elk geval iedere aanwezige bij de bijeenkomst, een reden heeft om zichzelf bijzonder te noemen. Dat hangt tenslotte ook samen met je bestaansrecht en dus met je onderscheidendheid en de artistieke basis van waaruit je het festival organiseert. Internationaal aanbod programmeren is duur, maar zo ook verbinding leggen met moeilijk bereikbare doelgroepen of een lange voorbereidingstijd voor voorstellingen.

Marc Maris ziet Jonge Harten noch als klein, noch als groot festival. Kijkende naar het dilemma denkt hij niet direct aan 'meer subsidie, meer activiteiten' maar meer aan 'grotere activiteiten'. Dat laatste betekent ook niet per se meer publiek, maar wel meer – sociale – impact. Bijvoorbeeld door met een sociale partner te werken. Er gaat tijd zitten in het opbouwen van zo'n relatie. Jeltsje In der Rieden sluit zich daarbij aan. SPRING programmeert veel internationaal aanbod. Internationaal aanbod is duurder, want ingewikkelder om te produceren en mee af te rekenen. Dit soort aanbod heeft echter meer impact door zijn uniciteit.

Frederieke Vermeulen heeft haar festival net achter de rug. Zij heeft voor deze derde editie meer dan ooit tijd besteed aan samenwerkingen binnen Assen, met bijvoorbeeld een museum en lokale ondernemers. Dat is erg arbeidsintensief maar zorgt voor een veel betere inbedding in de regio. Daar wordt iedereen rijker van.

Frederieke Vermeulen, Garage TDI/Art of Wonder: "Sommige dingen kosten veel tijd maar brengen veel goeds voort. Het is ongrijpbaar maar wel goed voelbaar bij het publiek en bij makers. Zoiets is moeilijk uit te leggen – het is geld wat je niet gemakkelijk kunt labelen, maar het maakt je festival zoveel sterker."

Uit de groep klinkt instemming. Met minder geld zijn dit soort zaken ook de eerste die sneuvelen. Innovatie zit altijd in je vrije ruimte, aldus Andrea van Wingerden. Natasja van 't Westende stipt het belang van het bouwen van relaties aan, en dus het belang van continuïteit in je organisatie.

Marc Maris, Jonge Harten: "Als ik meer subsidie zou krijgen, zou ik een sterkere verbinding hebben met mijn publiek, en niet noodzakelijkerwijs meer publiek bereiken."

Marc Maris legt uit dat meer subsidie een verdiepende werking kan hebben inzake de relatie met het publiek. Zoals het nu staat, zijn er veel groepen die bereikt moeten worden maar blijft het vaak onduidelijk wie waar verantwoordelijk voor is binnen de festivalorganisatie. Dat is direct te wijten aan een krap budget. Met meer geld geef je organisaties de ruimte om zich te verdiepen in verschillende publieksgroepen.

Kelly Leeuwis reageert met een logistieke analogie: als je meer wegen aanlegt, trek je uiteindelijk ook meer files aan. Zo is het ook met werk: je hebt altijd net grotere ambities dan je met je capaciteit kunt waarmaken. Niemand zegt 'minder subsidie, minder activiteiten'. Natasja van 't Westende sluit zich hierbij aan, maar maakt een kanttekening. Als een festival kwalitatief en innovatief wil zijn, moet minder geld zich ook vertalen in minder activiteiten.

De aanwezigen zijn het eens dat 'meer subsidie, meer activiteiten' niet vanzelf opgaat. Het gaat veel meer om het verbeteren van relaties en een kwalitatieve slag slaan dan meer doen. Meer subsidie zou moeten leiden tot meer impact bijvoorbeeld, of meer publiek. Volgens Jeltsje In der Rieden zitten de festivals al tegen de grens aan.

Jeltsje In der Rieden, SPRING: "Als ik meer geld krijg, denk ik 'ik kan eindelijk iets aan Fair Practice en duurzaamheid doen'. Maar dat betekent dus ook dat als ik minder krijg, ik ook minder moet gaan doen."

De meeste aanwezigen zijn het erover eens dat de hoogte van het subsidiebedrag zeker ook samenhangt met cijfermatige zaken, zoals omzet en aantal dagen. Maar er wordt gezocht naar een manier om toch ook kwalitatieve parameters een rol te laten spelen in het bepalen van de hoogte van het subsidiebedrag.

Om die kwalitatieve zaken meetbaar te maken, worden mogelijke suppleties genoemd. Zo zijn publiekswerking of duurzaamheid best meetbare onderdelen, aldus Frederieke Vermeulen. Jeltsje In der Rieden sluit zich daarbij aan. Zo is voor haar ook het streven naar een inclusief festival zo'n voorbeeld waarvoor een suppletie wellicht een goed idee is. Vermeulen vult nog aan dat het Fonds zou kunnen denken aan een manier om de reflectie op een eerder ontvangen subsidie te gebruiken in de beoordeling van de volgende, zodat gericht gewerkt kan worden aan verbeterpunten – een kwaliteitssuppletie.

Niet iedereen aan tafel is een voorstander van suppleties. Het nadeel kan zijn dat het Fonds dan te veel op de stoel gaat zitten van de organisator, door op microniveau mee te kijken en te beslissen over artistiek-inhoudelijke zaken. Enigszins paradoxaal hierin is volgens Frederieke Vermeulen dat lagere overheden dat juist wel doen, maar met minder kennis van zaken. Zij vindt het Fonds een prettige gesprekspartner waar het gaat om inhoudelijke zaken en hoopt in dat kader op een nauwere samenwerking tussen het Fonds en de lokale overheden.

DILEMMA 3: Welke relatie tussen eigen inkomsten en subsidie is gewenst?

Als je het over omzet hebt, heb je het ook over eigen inkomsten. Dennis Stam licht het dilemma toe. Wat is de verbinding tussen eigen inkomsten en subsidie?

Mark Hospers vindt de eis voor grote festivals, 50 procent, hoog. Daarvoor heb je horeca nodig. Het is de vraag of dat is wat het Fonds wil bereiken. Jeltsje In der Rieden bevindt zich met SPRING op het kantelpunt: het is een groot festival maar voldoet niet aan de eigeninkomstenquote en valt daarom in de lagere categorie. SPRING wil geen horeca uitbaten, dat past niet bij de aard van het festival. De eis van eigeninkomstenquote mag van In der Rieden wel wat minder star. Natasja van 't Westende haalt de norm ruim, niet door horeca maar door privaat geld. Als je echter meer publiek geld ontvangt, verandert de verhouding, aangezien private fondsen niet altijd meegroeien met de hoogte van het publieke subsidiebedrag. Zonder sponsoring en horeca is het dan potentieel moeilijk aan de eis te voldoen.

Mark Hospers stelt dat de hoge norm voor grote festivals een straf was voor goed gedrag. Daar is niet iedereen het mee eens. Het kan ook uitgelegd worden als een beloning. Wel vindt men dat de festivals in de BIS ook de hoge eis zouden moeten halen. Hospers stelt voor om het om te draaien: kan het Fonds ook de regel hanteren nooit meer dan de helft van de begroting te financieren? Dan tellen andere publieke gelden daar ook in mee.

Uit de andere focusgroepen is naar voren gekomen dat het jammer is dat een gemeentelijke subsidie een negatief neveneffect heeft omdat het drukt op de eigeninkomstenquote. Je moet voor veel subsidies, zeker die uit Europa, heel hard werken. Dat voelt enigszins scheef, klinkt ook uit de groep festivals. Andrea van Wingerden en Suzy Blok noemen echter ook andere ervaringen: soms maakt het veel uit van welke partij de bijdrage komt.

Suzy Blok, Moving Futures: "Wij zitten in een aantal Europese samenwerkingsverbanden, zoals Aerowaves. Als daar geld vandaan komt, telt het als privaat geld terwijl het eigenlijk publiek geld van Creative Europe betreft."

Marc Maris voegt toe dat voor jeugdtheaterfestivals het op verschillende manieren lastig is om aan de eis te voldoen, omdat zij enerzijds weinig horeca-inkomsten verwerven en anderzijds te maken hebben met relatief lage recettes. Natasja van 't Westende vindt wel dat dat ook voor bijvoorbeeld internationaal aanbod geldt, omdat ook daar de prijs per bezoeker hoog is. Dennis Stam suggereert om het ook over coproduceren te hebben. In de andere focusgroepen vloeide dit ook voort

uit de discussie over eigen inkomsten. In hoeverre ontmoedigt of faciliteert de meerjarige regeling coproduceren?

Een aantal aanwezigen heeft de coproductiebijdrage in de huidige regeling (een suppletie ter grootte van 20 procent van het subsidiebedrag per jaar). Dennis Stam licht toe dat coproduceren bij de producerende instellingen veelvuldig voorkomt en dat het eigen inkomsten vergroot en gezelschappen faciliteert om grootschalig te werken.

Marc Maris vindt het enigszins vreemd om onderscheid te moeten maken tussen zijn coproducties en reguliere producties, aangezien het meeste aanbod op maat gemaakt wordt voor zijn context. De coproducties zitten dan ook vervlochten in de totale begroting van het festival – het is simpelweg extra geld. Bij de verantwoording wordt de coproductiebijdrage wel apart verantwoord, maar eigenlijk geeft dat niet goed weer hoeveel Jonge Harten coproduceert.

Andrea van Wingerden vindt het positief dat de suppletie helpt om de kloof tussen aanbod en afname te dichten en zou ook zonder de suppletie coproduceren. Er zitten voordelen aan. Zo vergroot het je draagvlak op voorhand, omdat je samen optrekt om iets te maken. Je kunt meer aan met elkaar. Voor haar is coproduceren eerder een werkhouding dan iets wat buiten de reguliere activiteiten valt.

Jeltsje In der Rieden licht toe dat het extra geld van het Fonds en ook van Ammodo voor haar onontbeerlijk is om aan coproduceren te doen. Vanuit SPRING wordt juist meer geïnvesteerd bij coproducties: het levert niet veel op. De uitkoopsom is bij een door SPRING gefinancierde voorstelling hoogstens wat lager; er is weinig 'return on investment'. In der Rieden vindt het vooral belangrijk om kunstenaars vertrouwen te kunnen geven en een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de podiumkunsten.

Kelly Leeuwis, Motel Mozaïque: "Wij hebben onze suppletie dit jaar ingezet om intensief jonge makers te begeleiden, te koppelen aan muzikanten en kunstenaars en van daaruit nieuwe voorstellingen te maken. Dat zit in ons DNA: we zouden het sowieso doen, maar met de extra bijdrage zet je er wel verder op in."

Uit de groep klinkt ook dat coproduceren bijdraagt aan de duurzame verbindingen die je als festival legt. Zo is het bijvoorbeeld makkelijker om speelplekken te regelen. Daarnaast vergroot het de zichtbaarheid van makers, maar ook van het festival.

De meeste aanwezigen zijn het eens dat coproduceren intrinsiek is aan het organiseren van een festival, omdat er veel kansen in liggen. Het benoemen van coproducties maakt dat zichtbaar, maar eigenlijk is het een vanzelfsprekendheid. De meeste festivals zijn überhaupt niet alleen maar presenterend.

De discussie keert terug naar waar zij begon. De groep benadrukt dat door de fluïde vorm van festivals en de vele functies die festivals hebben, er wellicht kan worden nagedacht over verschillende compartimenten in de subsidie, waar een coproductiebijdrage er één van is maar je ook aan talentontwikkeling en internationalisering kunt denken.

Andrea van Wingerden merkt op dat los van die bedragen het altijd fijn is om aan je subsidiënt te kunnen laten zien wat je wel en niet doet. Die compartimentatie kan daarbij helpen. Ook lagere overheden zijn daarbij gebaat – het is volgens haar een beweging die het Fonds in gang kan zetten. Het tweede deel van die gedachte is volgens Van Wingerden dat een grofmazige indeling van subsidiebedragen wel kan werken, maar dat wat erachter zit aan verschillende soorten activiteiten per festival kan verschillen. Zo wordt een kader gesteld en daarbinnen vrijheid gecreëerd. Dat sluit aan op het in de eerdere bijeenkomst genoemde idee van offereren. De groep is het in ieder geval eens dat de verantwoordingsverplichtingen niet slechts op één onderdeel mogen hangen. Dat is ook in de andere focusgroepen zo besproken: aan de ene kant is men daar positief over de gelijke behandeling maar aan de andere kant knellen de prestatie-eisen. De festivals sluiten zich daarbij aan.

Aan het eind van de bijeenkomst sluit Henriëtte Post aan. Zij is benieuwd of de aanwezigen, terugkijkend op alle focusgroepbijeenkomsten, een boodschap willen meegeven aan het Fonds. Er wordt kort teruggekeken en ook vooruitgeblikt naar de Uitgangspuntenbrief van de Minister en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer.

Dennis Stam bedankt alle aanwezigen aan tafel voor hun inzet en betrokkenheid tijdens de afgelopen bijeenkomsten en sluit af.